

2026-02-26
S2026/00382**Socialdepartementet**Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Socialstyrelsen att stödja reformen om en mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att stödja genomförandet av en reform för en mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd, där regionerna har ansvar för all hälso- och sjukvård vid skadligt bruk och beroende. I uppdraget ingår också att utföra förberedande insatser inför genomförandet av förslagen i lagrådsremissen ”En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk och beroende och andra psykiatriska tillstånd” med syftet att tydliggöra huvudmännens ansvar för en sammanhållen vård och insatser till personer med skadligt bruk eller beroende i kombination med andra psykiatriska tillstånd. Uppdraget ska genomföras i enlighet med det som anges under rubriken ”Närmare om uppdraget”.

Uppdraget ska samordnas med Socialstyrelsens övriga pågående arbeten och uppdrag avseende vård och stöd till personer med skadligt bruk eller beroende, med eller utan samsjuklighet. I synnerhet ska samordning ske med Socialstyrelsens regeringsuppdrag om att fram en myndighetsgemensam nationell plan för en bättre beroendevård (dnr S2025/01284). Socialstyrelsen ska i detta arbete inhämta kunskap och erfarenheter från Folkhälsomyndigheten samt övriga myndigheter som deltar i arbetet med den myndighetsgemensamma planen.

Vid genomförandet av uppdraget ska Socialstyrelsen föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från Sveriges Kommuner och Regioner

(SKR), kommuner, regioner, professionsföreningar, de regionala samverkans- och stödstrukturerna, berörda nationella programområden inklusive de nationella samverkans- och stödstrukturerna samt patient-, brukar- och anhörigorganisationer.

Socialstyrelsen ska även föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från Delegationen för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (S 2025:A).

Vid genomförandet av uppdraget ska barnrätts-, jämställdhets- och funktionshinderperspektivet beaktas.

Socialstyrelsen ska löpande hålla Regeringskansliet (Socialdepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Socialstyrelsen ska senast den 31 augusti 2026 lämna en muntlig delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Den ska redogöra för utformningen av ett kunskapsstöd som, med utgångspunkt i de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård, beskriver vilka insatser vid skadligt bruk och beroende som fortsättningsvis bör definieras som behandling respektive stöd. Det kan utgöra en vägledning för kommuner och regioner i att tydliggöra gränsen mellan socialtjänstens insatser respektive hälso- och sjukvårdens insatser. Redovisningen ska också innehålla en beskrivning av hur kunskapsstödet ska spridas och göras tillgängligt för berörda aktörer.

Socialstyrelsen ska senast den 31 mars 2027 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Slutredovisningen ska innehålla en redogörelse av arbetet som genomförts samt förslag på insatser framåt utifrån behov som identifierats under uppdragets gång. För det fall förslagen bedöms föranleda utgifter för den statliga budgeten, ska slutredovisningen innehålla kostnadsberäkningar för de föreslagna insatsernas genomförande. Förslag på insatser ska vara ändamålsenliga och kostnadseffektiva och ta hänsyn till berörda myndigheters och andra aktörers samlade administrativa börda.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2026 använda 35 000 000 kronor, som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri,

anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2026. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2027 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

I Tidöavtalet, som är en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, framgår att beroendevården ska stärkas och att personer med missbruksproblematik och beroendesjukdom ska ges en sammanhållen vård och behandling. Detta ska bl.a. genomföras genom att ansvaret för vård och behandling ska ligga på regionerna, att en långsiktig plan ska arbetas fram för en bättre beroendevård i hela landet, samt att stöd till närstående och barn ska utvecklas.

Problematiken vid skadligt bruk och beroende i kombination med andra psykiatriska tillstånd, s.k. samsjuklighet, innebär ofta att insatser behöver samordnas för att möta personens hela situation. I dag finns brister i denna samordning, både mellan vårdens och omsorgens olika aktörer och inom de olika huvudmännens egna ansvarsområden.

Regeringen genomför flera insatser för att skapa förutsättningar för en bred reform av samhällets insatser till personer med skadligt bruk eller beroende samt till personer med samsjuklighet i skadligt bruk eller beroende och psykisk ohälsa. Regeringen tillsatte i januari 2025 en delegation som utifrån förslagen i Samsjuklighetsutredningen (SOU 2021:93 och SOU 2023:5) ska ta fram en plan för en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet. I delegationens uppdrag ingår att analysera och ta fram underlag för lagstiftning samt att föra dialog med berörda aktörer i reformarbetet (S 2025:A). Vidare gav regeringen i juni 2025 Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att tillsammans med sju andra myndigheter ta fram en myndighetsgemensam plan för bättre beroendevård och ett stärkt förebyggande arbete. Planen ska presenteras i juni 2026. Vidare har regeringen den 26 februari 2026 beslutat om lagrådsremissen ”En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk och beroende och andra psykiatriska tillstånd” med förslag på hur

kommuners och regioners ansvar för en sammanhållen vård och insatser till personer med skadligt bruk eller beroende i kombination med andra psykiatriska tillstånd kan tydliggöras. Regeringens insatser utgör sammantaget viktiga delar för att möjliggöra en reform för en mer sammanhållen vård och behandling för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd där regionerna har ansvar för all vård och behandling, som är hälso- och sjukvård, av skadligt bruk och beroende.

Närmare om uppdraget

För att stödja huvudmännen i att genomföra de förändringar i sina verksamheter som reformen kräver behöver olika typer av kunskapsstöd och vägledningar tas fram. I Samsjuklighetsutredningen och i merparten av de dialoger Samsjuklighetsdelegationen genomfört framkommer att ansvaret för, och skillnader mellan, vård och stöd såsom psykologisk behandling, psykosocial behandling och psykosocialt stöd upplevs som särskilt otydligt. Behovet av en vägledning till kommuner och regioner för att kunna definiera gränssnittet avseende vilka insatser respektive huvudman framöver bör ansvara för avseende personer med skadligt bruk eller beroende är således särskilt viktigt. Även andra insatser i form av t.ex. informationsmaterial, kommunikationsinsatser och webbutbildningar kan behövas.

Mot denna bakgrund ska Socialstyrelsen inom ramen för detta uppdrag:

- sprida information och genomföra kommunikationsinsatser med fokus på genomförandet av reformen för en mer sammanhållen vård och behandling för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd, och förslagen i lagrådsremissen ”En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd”,
- ta fram och publicera ett kunskapsstöd som, med utgångspunkt i de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård, beskriver vilka insatser vid skadligt bruk och beroende som bör definieras som behandling respektive stöd för att ge vägledning till kommuner och regioner, samt sprida detta till relevanta aktörer,
- ta fram och stödja implementering av ett kunskapsstöd för hur hälso- och sjukvården kan stärka samordningen av hälso- och sjukvård för personer med skadligt bruk eller beroende som också har andra psykiatriska tillstånd,

- ta fram, eller bidra till att tillgängliggöra redan befintliga, webbutbildningar och andra digitala stöd för kompetensutveckling av personal både inom socialtjänstens olika verksamheter och inom alla berörda delar av hälso- och sjukvården, däribland primärvården och barn- och ungdomspsykiatri,
- uppdatera de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård till nya nationella riktlinjer för skadligt bruk och beroende,
- se över behovet av att genomföra nödvändiga uppdateringar i befintliga riktlinjer och kunskapsstöd avseende stöd till anhöriga, alternativt att öka kännedomen om befintliga kunskapsstöd,
- ta fram kunskapsstöd för samordnande vård- och stödverksamheter med fokus på arbetssätt och hur de kan utformas, och ge stöd till kommuner och regioner för att etablera och driva samordnade vård- och stödverksamheter,
- ge stöd till kommuner och regioner för att etablera fler integrerade verksamheter och integrerade arbetssätt för barn och unga, och
- ta fram statistikunderlag som kan ligga till grund för en nationell lägesbild och som även kan utgöra analysunderlag till kommuner och regioner för att de ska kunna genomföra lokala och regionala läges- och behovsanalyser.

Utöver punkterna som anges ovan får Socialstyrelsen inom ramen för uppdraget även initiera och genomföra andra insatser som kan underlätta och stödja reformens genomförande, och förslagen i lagrådsremissen ”En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd”.

På regeringens vägnar

Jakob Forssmed

Sara Holsbrink

Kopia till:

Statsrådsberedningen/Internrevision
Finansdepartementet/BA, K, SFÖ
Socialdepartementet, SL; SOF
Justitiedepartementet, KRIM
Socialstyrelsen
Folkhälsomyndigheten
Sveriges kommuner och regioner